

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Філологічний факультет
Кафедра спеціальної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор із науково-
педагогічної роботи

Михальченко Н. В.

«28» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО
РОЗВИТКУ

Ступінь бакалавра

Спеціальність 016 Спеціальна освіта

Освітньо-професійна програма Логопедія. Спеціальна психологія

2024-2025 навчальний рік

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Карсканова С.В., кандидат психологічних наук, доцент
кафедри спеціальної освіти.

Програму схвалено на засіданні кафедри спеціальної освіти

Протокол від «26» серпня 2024 року № 1

В. о. завідувача кафедри спеціальної освіти (Світлана КАРСКАНОВА)

Програму погоджено з гарантом ОП (Вікторія КИСЛИЧЕНКО)

Кредит 1.										
Концептуальні засади розвитку інклюзивної освіти										
Тема 1. Сутність, завдання та принципи інклюзивної освіти	2	2	0	0	6	2	2	0	0	10
Тема 2. Зарубіжний досвід інклюзивної освіти	3	1	2	0	6	0	0	0	0	10
Тема 3. Становлення і розвиток інклюзивної освіти в Україні	4	1	2	2	6	0	0	0	0	10
Разом за змістовим модулем 1	10	4	4	2	18	2	2	0	0	30
Кредит 2										
Нормативно-правова база розвитку інклюзивної освіти										
Тема 4. Механізми забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних документах та національному законодавстві	6	2	0	2	8	2	0	0	2	10
Тема 5. Державні освітні структури і заклади, які забезпечують освіту дітей з ООП	4	2	2	2	8	2	2	0	0	10
Разом за змістовим модулем 2	10	4	2	4	16	4	2	0	2	20
Кредит 3										
Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти										
Тема 6. Універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища	4	2	2	0	6	2	0	0	2	10
Тема 7. Індивідуальна програма розвитку дитини з ООП	4	2	0	2	8	2	2	0	0	10
Тема 8. Оцінювання учнів з особливими освітніми потребами в процесі інклюзивного навчання.	6	2	2	2	8	0	0	0	0	10
Разом за змістовим модулем 3	14	6	4	4	22	4	2	0	2	30
Разом:	34	14	10	10	56	10	6	0	4	80

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ECTS / 90 годин.

Зміст навчальної дисципліни

Кредит 1.

Концептуальні засади розвитку інклюзивної освіти

Тема 1. Сутність, завдання та принципи інклюзивної освіти

Вступ до курсу: програма, структура та очікування. Концептуальні засади розвитку інклюзивної освіти як основа розвитку необхідних компетенцій для організації та реалізації освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти.

Освітня інтеграція та інклюзія: концептуальні рамки. Концепція нормалізації та теорія включення як підґрунтя для забезпечення рівних шансів у навчанні, вихованні та розвитку для всіх дітей. Середовище, дружнє для дитини, у межах концепції ЮНІСЕФ.

Тема 2. Зарубіжний досвід інклюзивної освіти

Досвід упровадження інклюзивної освіти в різних країнах світу: США, Італія, Норвегія, Фінляндія, Німеччина, Польща, Ізраїль та ін. (нормативно-правове забезпечення, мережа закладів, кадрове забезпечення тощо). Досвід упровадження інклюзивної освіти у країнах пострадянського простору.

Тема 3. Становлення і розвиток інклюзивної освіти в Україні

Етапи розвитку інклюзивної освіти в Україні. Особливості впровадження інклюзивної освіти в Україні. Динаміка розвитку інклюзивної освіти в Україні. Сучасний стан спеціальної та інклюзивної освіти в Україні. Міжнародна політика і законодавча база освітньої інтеграції. Основні міжнародні документи у галузі прав людини, міжнародне законодавство у сфері освіти дітей з порушеннями психофізичного розвитку: Конвенція ООН про права дитини, Конвенція ООН про права людей з інвалідністю.

Кредит 2.

Нормативно-правова база розвитку інклюзивної освіти

Тема 4. Механізми забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних документах та національному законодавстві

Міжнародні документи ООН у сфері інклюзивної освіти: Загальна Декларація прав людини (1948), Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти (1960), Конвенція про права дитини (1989), Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для осіб з інвалідністю (1993), Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (2006). Декларації міжнародних Форумів у сфері освіти: Всесвітня декларація про освіту для всіх (Джомтьєн, 1990), Саламанська декларація про принципи, політику та практичну діяльність у галузі освіти осіб з ООП та Рамки Дій щодо освіти осіб з ООП (1994), Копенгагенська декларація про соціальний розвиток (1995), Дакарські рамки дій. Освіта для всіх: Виконання наших загальних зобов'язань (2000), Інчхонська декларація. Освіта – 2030: забезпечення загальної інклюзивної і справедливої якісної освіти та навчання протягом усього життя (2015).

Законодавство України щодо забезпечення права дітей з ООП на інклюзивну освіту. Укази Президента України у сфері інклюзивної освіти. Основні положення Постанов Кабінету Міністрів України, що регламентують надання державної підтримки особам з ООП. Накази Міністерства освіти і науки України щодо організації інклюзивного навчання.

Тема 5. Державні освітні структури і заклади, які забезпечують освіту дітей з ООП

Характеристика державних освітніх структур і закладів, які забезпечують освіту дітей з ООП в Україні. Комбінована система надання освітніх послуг дітям з ООП: заклади загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням, заклади спеціальної освіти, навчально-реабілітаційні центри. Функції інклюзивно-ресурсних центрів. Завдання ресурсних центрів підтримки інклюзивної освіти. Аналіз системи надання освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами. Міжвідомче партнерство на інституційному рівні в питаннях допомоги дітям з ООП.

Кредит 3.

Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти

Тема 6. Універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища

Універсальний дизайн у сфері освіти. Принципи універсального дизайну. Трактування доступності у Конвенції ООН про права людей з інвалідністю. Правове

забезпечення архітектурної доступності в Україні. Критерії доступності. Особливості застосування універсального дизайну в інклюзивному освітньому середовищі. Архітектурна доступність, розумне пристосування. Облаштування просторово-фізичного інклюзивного освітнього середовища для дітей з ООП. Медіатека та ресурсна кімната.

Поняття про психолого-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому просторі. Складники психолого-педагогічного супроводу. Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги.

Тема 7. Індивідуальна програма розвитку дитини з ООП

Особливості організації освітнього процесу в інклюзивному закладі освіти: розроблення і реалізація Індивідуальної програми розвитку, надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, створення інклюзивного освітнього середовища, подолання бар'єрів на шляху організації та впровадження інклюзивного навчання, професійне співробітництво в інклюзивному закладі освіти. Індивідуальна програма розвитку дитини з ООП як документ реалізації індивідуальної освітньої траєкторії. Технологія розробки індивідуальної програми розвитку. Етапи виконання індивідуальної програми розвитку. Моніторинг виконання індивідуальної програми розвитку. Індивідуальний навчальний план.

Тема 8 .Оцінювання учнів з особливими освітніми потребами в процесі інклюзивного навчання.

Проблема готовності до шкільного навчання дитини з особливими освітніми потребами. Сутність і завдання оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами. Завдання та функції контролю. Об'єкти, види, методи контролю. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами початкової школи. Особливості безбального оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими потребами Формування контрольно-оціночної діяльності молодшого школяра з особливими освітніми потребами. Інструментарій оцінювання: аналіз навчальної програми, зразків робіт, спостереження та інтерв'ю. Тестування в умовах інклюзивного навчання.

4.2. Плани семінарських, практичних, лабораторних занять

Теми практичних занять

<i>№ п/п</i>	<i>Назва теми</i>	<i>Години</i>
1	Зарубіжний досвід інклюзивної освіти	2
2	Становлення і розвиток інклюзивної освіти в Україні	2
3	Державні освітні структури і заклади, які забезпечують освіту дітей з ООП	2
4	Універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища	2
5	Оцінювання учнів з особливими освітніми потребами в процесі інклюзивного навчання.	2
	Разом	10

Кредит 1.

Концептуальні засади розвитку інклюзивної освіти

Тема 2. Зарубіжний досвід інклюзивної освіти

План практичного заняття №1

1. Становлення і розвиток інклюзивної освітньої системи в Ізраїлі.
2. Становлення і розвиток інклюзивної освітньої системи в США і Канаді.
3. Становлення і розвиток інклюзивної освітньої системи в Польщі і країнах Балтії.

Тема 3. Становлення і розвиток інклюзивної освіти в Україні

План практичного заняття №2

1. Етапи розвитку інклюзивної освіти в Україні
2. Особливості впровадження інклюзивної освіти в Україні.
3. Сучасний стан спеціальної та інклюзивної освіти в Україні.
4. Законодавча база освітньої інтеграції.

Кредит 2.

Нормативно-правова база розвитку інклюзивної освіти

Тема 6. Державні освітні структури і заклади, які забезпечують освіту дітей з ООП

План практичного заняття №3

1. Визначення спеціальної освіти.
2. Системи спеціальної освіти в Україні.
3. Характеристика сучасної системи спеціальної освіти: позитивні сторони і недоліки.

Кредит 3.

Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти

Тема 7. Універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища

План практичного заняття №4

1. Визначення доступності.
2. Універсальний дизайн: критерії відповідності.
3. Створення школи для всіх людей.

Тема 8. Оцінювання учнів з особливими освітніми потребами в процесі інклюзивного навчання.

План практичного заняття №5

- 1 Проблема готовності до шкільного навчання дитини з особливими освітніми потребами.
2. Завдання та критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми
3. Безбальне оцінювання у початковій ланці.

Тема 3. Становлення і розвиток інклюзивної освіти в Україні

План практичного заняття №1

1. Зміна розуміння поняття «інклюзія».
2. Категорії дітей з ООП.
3. Динаміка розвитку інклюзивної освіти в Україні.
4. Перехід від медичної до соціальної моделі в розумінні поняття інвалідності
5. Інклюзія в дошкіллі.

Тема 4. Механізми забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних документах та національному законодавстві

План практичного заняття №2

1. Особливості впровадження інклюзивної освіти в Україні.
2. Міжнародні документи ООН у сфері інклюзивної освіти
3. Законодавство України щодо забезпечення права дітей з ООП на інклюзивну освіту.

Тема 6. Державні освітні структури і заклади, які забезпечують освіту дітей з ООП

План практичного заняття №3

1. Загальна характеристика спеціальної освіти в Україні.
2. Схематична структура системи спеціальної освіти в Україні.

3. П'ять кроків інклюзивної освіти в Україні для дітей шкільного віку.
4. Типи закладів освіти для дітей з ООП.
5. Інклюзивно-ресурсні центри в системі інклюзивної освіти.

**Тема 7. Індивідуальна програма розвитку дитини з ООП
План практичного заняття №4**

1. Індивідуальна програма розвитку: визначення, складові.
2. Мета складання ІПР.
3. Функції ІПР.
4. Команда для створення ІПР: функції, обов'язки, відповідальність.
5. Умови запровадження інклюзивного навчання.
6. Структура ІПР.
7. Адаптації і модифікації.

Тема 8. Оцінювання учнів з особливими освітніми потребами в процесі інклюзивного навчання.

1. Формування контрольної-оціночної діяльності молодшого школяра з особливими освітніми потребами.
2. Інструментарій оцінювання.
3. Технологія «Портфоліо»
4. Облікове портфоліо вчителя інклюзивного класу початкової школи.
5. Портфоліо учня інклюзивного класу.

4.3. Організація самостійної роботи студентів

№ п/п	Назва модулів, тем та їх зміст	Години
	Модуль I	
	Концептуальні засади розвитку інклюзивної освіти	18
T1.	Заповнення таблиці, надаючи визначення, наводячи практичні приклади впровадження різних систем освіти для дітей з особливими освітніми потребами (ООП): виключення, сегрегація, інтеграція, інклюзія. Наведення прикладів існуючих закладів в нашій країні. Необхідно вказати позитивні та негативні сторони кожної освітньої системи та висловити власну позицію щодо впровадження даних видів освітніх систем в нашій країні на теперішній час. Складення план-схеми зв'язку спеціальної педагогіки із суміжними науками. Форма звітності: письмова робота	6
T2	Описати становлення інклюзивної освіти у одній із країн Європи чи Америки. Країна за вибором студента. Форма звітності: письмова робота.	6
T.3	Необхідно здійснити порівняльну характеристику міжнародного і національного законодавства у сфері інклюзивної освіти. Результати подати у вигляді таблиці. Необхідно опрацювати 3 документи з міжнародного та 3 документи з національного законодавства. В таблиці зазначити: повну назву документу, дату його впровадження, посилання, основні положення. У висновках зазначити характеристику міжнародного та національного законодавства. В загальних висновках зазначити які саме параметри варто запровадити в Українському законодавстві для подальшого розвитку інклюзивної освіти. Необхідно навести 5 прикладів.	6
	Модуль II	
	Нормативно-правова база розвитку інклюзивної освіти	16
T.1	Необхідно сформулювати основні деонтологічні вимоги до діяльності педагогічних	8

	працівників в інклюзивному класі, спираючись на статті Закону України "Про освіту" і Закону України "Про загальну середню освіту". Результати необхідно подати у вигляді професіограми педагога, який працює в закладі загальної освіти з інклюзивною формою навчання (педагог, асистент педагога, асистент дитини) - 3 сторінки. Завдання оформлюється у вигляді презентації PowerPoint.	
T.2	Необхідно проаналізувати динаміку кількості закладів спеціальної освіти та закладів загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням впродовж останніх 5 років на прикладі будь-якого одного регіону України. Результати необхідно подати у вигляді інфографіки.	8
	Модуль III Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти	22
T.1	Підготувати загальні рекомендації щодо організації просторово-фізичного інклюзивного освітнього середовища: для дітей із порушеннями зору; для дітей з порушеннями слуху; для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату; для дітей з інтелектуальними порушеннями. Результати необхідно оформити у вигляді презентації, яка має складатися з 7-10 слайдів та містити: титольний аркуш; рекомендації для кожного з зазначених видів ООП на окремому слайді; слайд з висновками; слайд з використаними джерелами.	6
T.2	Розробити портфоліо учня з особливими освітніми потребами. Для виконання завдання необхідно обрати один вид особливих освітніх потреб з поданого списку: Порушення функції зору; Порушення функції слуху; Стійкі порушення інтелектуального розвитку; Не стійкі порушення інтелектуального розвитку; Порушення опорно-рухового апарату; Тяжкі мовленнєві порушення (ТПМ); Розлади аутистичного спектру (РАС). Результати оформити у вигляді ментальної карти. Додати в портфоліо дитини з особливими освітніми потребами інформацію за наступними категоріями: Особливості психофізичного розвитку дитини з обраним видом особливих освітніх потреб; Особливості емоційного розвитку дитини з обраним видом ООП; Особливості мовленнєвого розвитку дитини з обраним видом ООП; Вимоги до інклюзивного освітнього простору дитини з обраним видом ООП; Вимоги до навчальної програми дитини з обраним видом ООП (адаптація/модифікація); Учасники команди психолого-педагогічного супроводу дитини з обраним видом ООП. Результати оформити у вигляді ментальної карти.	8
T.3	Необхідно навести приклади комплексу вправ (не менше 3 вправ на кожен зазначений параметр), які підійдуть дітям з особливими освітніми потребами для: зняття втоми під час навчання на уроці; зниження рівня тривожності; зниження рівня агресивності. Результати оформити у вигляді презентації, де кожна вправа розміщатиметься на	8

одному слайді. Документ повинен мати титульний слайд, не менше 9-ти слайдів з вправами та один слайд із використаними джерелами.	
Всього годин:	56

5. Методи навчання

1. Методи подачі навчального матеріалу:

- усні (лекція, бесіда, розповідь, опис).
- перегляд навчальних матеріалів (перегляд фільмів, презентацій, демонстрація наочних засобів, перегляд навчальних матеріалів тощо)
- проблемно-пошукові (підготовка ділових ігор, методи проблемного навчання).

2. Методи відтворення навчальної інформації :

- опитування, виступ, презентація;
- заповнення таблиць, побудова схем,
- підготовка виступу, доповіді, реферату.

3. Методи самостійної роботи:

- відтворюючі (опорний конспект, конспекти наукових та науково-методичних праць, самостійний пошук та аналіз навчальної інформації під час роботи з підручниками, навчальними посібниками, науковими та науково-методичними статтями, довідниками, інтернет-ресурсами)
- творчі – підготовка мультимедійної презентації, есе.

4. Практичні методи:

- (спостереження за діяльністю дітей з психофізичними порушеннями).
- комунікація з дітьми, опрацювання результатів спостереження

6. Методи контролю

1. **методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, ущільнене опитування, колоквиум, співбесіда, залік;

2. **методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, реферат, есе;

3. **методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

4. **метод віддаленого контролю:** одна з форм комп'ютерного контролю, що пов'язана з використанням у навчальному процесі можливостей мережі Інтернет – SKYPE.

5. **Форма підсумкового контролю**– залік письмовий.

6.1. Завдання для контролю.

Тестові завдання

Кредит І. Концептуальні засади розвитку інклюзивної освіти

I.1. Визначте нормативно-законодавчий акт, в якому подано характеристику документів, що забезпечують індивідуальне планування навчального процесу в школі з інклюзивною формою навчання.

А. Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах (Постанова Кабінету Міністрів України № 872 від 15 серпня 2011 р.);

В. Організація навчально-виховного процесу в умовах інклюзивного навчання (Інструктивно-методичний лист № 1/9-384 від 18 травня 2012 року);

С. Про організацію психологічного і соціального супроводу в умовах інклюзивного навчання (Лист МОНмолодьспорт № 1/9-529 від 26.07.12 р.).

I.2. Освітня система, яка передбачає спільне навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку з їх здоровими однолітками в загальноосвітньому навчальному закладі за місцем проживання, називається:

- А. інклюзивна освіта;
- В. спеціальна освіта;

- C. корекційна освіта;
- D. диференційована освіта.

I.3. Оберіть правильне продовження твердження:

Інклюзивне навчання – це процес навчання дітей з порушеннями ...

- A. Фізичного розвитку;
- B. Психічного розвитку;
- C. Психофізичного розвитку.

I.4. Визначте найсуттєвішу перешкоду запровадження інклюзивної освіти в Україні:

- A. несприйняття суспільством дітей з особливими освітніми потребами;
- B. недостатній рівень сформованості у дітей з порушеннями психофізичного розвитку вміння поводитись у суспільстві;
- C. брак спеціалістів та спеціальних освітніх послуг для дітей з особливими потребами, які навчаються в умовах загальноосвітніх навчальних закладів.

I.5. Комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі особистісно орієнтованого підходу, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей називається:

- A. Інтегроване навчання;
- B. інклюзивне навчання;
- C. Диференційоване навчання.

Модуль II. Нормативно-правова база розвитку інклюзивної освіти

I.1. Виберіть основні завдання асистента вчителя.

- A. адаптація змісту та методів навчання до можливостей і потреб дитини з ООП;
- B. застосування під час уроку (навчального процесу загалом) системи додаткових заходів, спрямованих на опанування навчального матеріалу;
- C. проведення додаткових занять з учнями, які мають труднощі у засвоєнні навчального матеріалу;
- D. організація і проведення корекційно-розвивальної роботи, спрямованої на подолання вторинних відхилень у дітей з ООП;
- E. проведення занять з лікувальної фізкультури;
- F. проведення психокорекційних занять.

I.2. З яких компонентів складається загальноосвітнє середовище, в якому перебуває дитина з ООП?

- A. розвивальний компонент освітнього середовища;
- B. корекційний компонент освітнього середовища;
- C. методичний компонент освітнього середовища.

I.3. Оберіть напрями співпраці з батьками дітей з порушеннями психофізичного розвитку в інклюзивному навчальному закладі.

- A. формування адекватних взаємостосунків між усіма членами родини та дитиною;
- B. створення комфортної для розвитку дитини сімейної атмосфери;
- C. розширення інформованості батьків про потенційні можливості дитини, її перспективи у різних аспектах життя;
- D. залучення членів родини до активної участі у вихованні, навчанні та розвитку дитини.

I.4. Визначте компоненти інклюзивного середовища.

- A. безбар'єрне фізичне і психічне середовище; нормативно-правове, фінансове та програмно-методичне забезпечення забезпечення освітнього процесу;
- B. організаційні, кадрові та культурно-інформаційні ресурси навчально-виховного закладу, його науково-дослідницький і духовно-моральний потенціал;
- C. спеціальні умови навчання і виховання, які необхідні для повноцінного фізичного, психічного, естетичного та соціального розвитку;
- D. моніторингово-консультативний та корекційно-розвивальний компоненти.

I.5. Чи правильним, на Вашу думку, є твердження: «Поняття інтеграції та інклюзії розглядаються у суспільстві як антонімічні поняття до поняття сегрегація».

- A. Так;
- B. Ні.

Модуль III. Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти

I.1. Чи правильним є вислів?

Створення інклюзивного середовища забезпечує можливості раннього включення дітей із психофізичними порушеннями у середовище здорових однолітків, усуваючи явище так званої «соціальної ізоляції».

- A. Так;
- B. Ні.

I.2. Чи є завданням інклюзивного середовища подолання відхилень у розвитку вихованця з особливими потребами та профілактиці небажаних негативних тенденцій?

- A. Так
- B. Ні

I.3. Чи правильним є вислів?

Мета інклюзивного середовища - забезпечення умов для максимально можливої корекції та компенсації окремої чи складної вади, здійснення профілактичних заходів через залучення кожної дитини до спеціально створеного реабілітаційного, розвивального та соціально-культурного середовища ДНЗ.

- A. Так;
- B. Ні.

I.4. Визначте базові потреби дитини з порушеннями психофізичного розвитку.

- A. Фізіологічні потреби;
- B. Потреба у безпеці;
- C. Потреба у любові, прив'язаності;
- D. Потреба у самоактуалізації.

I.5. Фахівці інклюзивної освіти (вчитель-дефектолог, вчитель-логопед, практичний психолог спеціальних ДНЗ і ЗНЗ) – це фахівці у галузі корекційної педагогіки та спеціальної психології, які володіють знаннями щодо особливостей розвитку, навчання і виховання дітей з особливими потребами, спеціальними технологіями роботи з ними.

- A. Так;
- B. Ні.

Питання до заліку:

1. Інклюзія, інтеграція: поняття, предмет, мета.

2. Історичне підґрунтя інклюзивної освіти.
3. Охарактеризуйте процес еволюції ставлення суспільства та держави до осіб з порушеннями психофізичного розвитку.
4. Наведіть приклади розмаїття навчального середовища, гнучкості навчального процесу та трансформації освітньої системи.
5. Як соціально-політичні процеси вплинули на освіту дітей з порушеннями психофізичного розвитку? Чи сприяє расистська та комуністична ідеологія розвиткові інклюзивних процесів у суспільстві? Наведіть доказові приклади.
6. Які позитиви від навчання в інклюзивному середовищі одержують діти з типовим розвитком?
7. Зазначте відмінності між термінами: «аномальні діти» та «діти з особливими освітніми потребами».
8. Перерахуйте основні ознаки сегрегаційного та інклюзивного навчання.
9. Дати визначення: учні з особливими потребами, сегрегація, інтеграція, інклюзія.
10. Охарактеризуйте чинники, що перешкоджають ефективному впровадженню інклюзивної практики.
11. Завдяки яким процесам школи можуть стати більш інклюзивними?
12. З якими перешкодами може стикнутись учитель, впроваджуючи інклюзивну практику?
13. Поміркуйте, визначте та обговоріть роль батьків в інклюзивному навчанні дітей з особливими освітніми потребами. Картка для аудиторної самостійної роботи
14. Дати визначення поняттям: інклюзивна школа, ефективна школа, сім'я, психолого-педагогічна консультація.
15. Розкрийте загальне поняття про корекцію та компенсацію
16. Назвіть фундаментальні положення психології, на яких будується корекція психічного розвитку.
17. Визначте стратегічну мету й завдання корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливими потребами в умовах інклюзії.
18. Визначити основні вимоги до складання корекційних програм для дітей з особливими потребами в умовах інклюзії.
19. Методичні вимоги до складання корекційних програм. Зміст і оформлення корекційної програми. Документація, яка ведеться в ході реалізації корекційної програми.
20. Вимоги до комплектування груп дітей з особливими потребами для проведення корекційної роботи.
21. Назвіть основні державні нормативно-правові документи, які забезпечують навчальний процес; проаналізуйте можливість їх адаптації до дитини з особливостями психофізичного розвитку.
22. Визначте сутність курикулуму, його складові та його значення в навчальному процесі дитини з особливими освітніми потребами.
23. Розкрийте особливості діяльності навчальної команди інклюзивної школи в розробці та реалізації курикулуму й необхідність співпраці фахівців.
24. Дайте визначення поняттям: навчальний план, навчальна програма, курикулум, адаптація, модифікація.
25. Обґрунтуйте необхідність використання індивідуального плану в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.
26. Проаналізуйте складові індивідуального навчального плану як основного документа.
27. Розкрийте особливості складання індивідуального навчального плану.
28. Визначте етапи підготовки та вимоги до підписання ІНП.
29. Обґрунтуйте співпрацю з батьками як з рівноправними членами команди.

30. Розробіть індивідуальний навчальний план для учня 5-го класу з діагнозом дитячий церебральний параліч.
31. Дайте визначення поняттям: навчально-виховний процес, корекційно-реабілітаційна допомога, індивідуальний навчальний план, командна взаємодія.
32. Назвіть та проаналізуйте завдання контролю в інклюзивному класі.
33. Дайте визначення процесу оцінювання. Розкрийте сутність його показників.
34. Назвіть дидактичні принципи перевірки й оцінювання в інклюзивному класі.
35. Розкрийте сутність дидактичного принципу диференційованості й індивідуалізації контролю в інклюзивному класі.
36. Обґрунтуйте можливість використання критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів з різним типом порушень психофізичного розвитку в умовах інклюзії.
37. Опишіть психолого-педагогічні умови застосування критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання.
38. Визначте й обґрунтуйте мету аналізу навчальної програми в інклюзивному класі.
39. Поясніть доцільність залучати до аналізу навчальної програми загальноосвітньої масової та загальноосвітньої спеціальної шкіл в умовах інклюзії.
40. Визначте зразки робіт учнів з особливими освітніми потребами, які можуть бути предметом аналізу.
41. Визначте зразки робіт, які можуть слугувати джерелом інформації про особливості пізнавальних процесів дітей з особливими освітніми потребами.
42. Зразки яких робіт можуть дати інформацію про сформованість предметних, загальнопредметних знань, умінь і навичок?
43. Які завдання розв'язує спостереження в інклюзивному класі?
44. Назвіть завдання, які допоможе розв'язати інтерв'ю в організації навчального процесу.
45. У чому різниця між формальним і неформальним тестуванням?
46. Назвіть особливості тестів, орієнтованих на критерії.
47. Загальні рекомендації щодо впровадження інклюзивного навчання в окремій області, районі, місті.
48. Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти.
49. Назвіть і проаналізуйте основні міжнародні документи в галузі прав осіб з порушеннями психофізичного розвитку.
50. Розкрийте основні принципи інклюзивної освіти, задекларовані у Саламанкській декларації.
51. Визначте, які статті Закону «Про освіту» сприяють розбудові інклюзивної освіти в Україні.
52. Охарактеризуйте основні міжнародні документи ООН і ЮНЕСКО в галузі прав осіб з порушеннями психофізичного розвитку.
53. Проаналізуйте статтю 23 Конвенції про права дитини, де зазначається, що «Неповносправна в розумовому чи фізичному відношенні дитина повинна мати повноцінне і достойне життя в нормальних умовах, які сприяють зростанню впевненості в собі та забезпечують її участь у житті суспільства... Дитина-інвалід має право на особливий догляд, освіту, допомогу, аби мати повноцінне і гідне життя в умовах, що забезпечують максимальну самостійність і соціальну інтеграцію», та визначте, чи закріплені ці права в основних законах України.
54. Визначте основоположні права осіб з порушеннями, які викладено в «Стандартних правилах забезпечення рівних можливостей для інвалідів».
55. Проаналізуйте вертикальну та горизонтальну структуру спеціальної освіти в Україні.
56. Розкрийте особливості впровадження інклюзивної освіти в Україні.
57. Проаналізуйте класифікацію дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

58. Охарактеризуйте систему спеціальної освіти України.
59. Визначте, як демократичні процеси вплинули на функціонування освітньої системи.
60. Зазначте позитиви й негативи стихійного інтегрування
61. Охарактеризуйте компоненти психологічної готовності до шкільного навчання.
62. Які особливості психологічної готовності до навчання призводять до труднощів в опануванні програмовими знаннями першокласниками?
63. Обґрунтуйте доцільність застосування безбального оцінювання для учнів 1 класу.
64. Розкрийте сутність контрольної-оціночної діяльності учнів.
65. Які чинники у дітей з особливими освітніми потребами впливатимуть на формування самоконтролю у навчальній діяльності?
66. Розкрийте сутність технології портфоліо і вимоги до його укладання.
67. Обґрунтуйте доцільність застосування учительського облікового портфоліо в інклюзивному класі.
68. Які навчальні, виховні та розвивальні завдання розв'язує укладання портфоліо молодшим школярем? (Відповідь обґрунтуйте).
69. Опишіть особливості психологічної готовності до шкільного навчання дитини зі зниженим інтелектом (розумова відсталість). Для вчителя розробіть психолого-педагогічні рекомендації щодо їх усунення.
70. Розробіть поради вчителю: «Під час безбального оцінювання уникайте»
71. Розробіть поради для самооцінювання у навчальній діяльності учня.
72. Розробіть розділи облікового портфоліо вчителя початкової школи інклюзивного класу.
73. Розробіть розділи портфоліо для учня початкової школи. Розробіть сценарій батьківських зборів щодо організації роботи з укладання портфоліо учнів початкової школи.
74. Розкрийте сутність поняття диференційоване викладання.
75. Обґрунтуйте важливість диференційованого викладання у класі, де навчаються діти з різними рівнями здібностей.
76. Охарактеризуйте особливості підходу до змісту, процесу та кінцевого результату (продукту) навчання при диференційованому викладанні
77. Надайте коротку характеристику оцінюванню для навчання.
78. Як взаємозв'язані оцінювання та диференційоване викладання?
79. Що таке адаптація та модифікація? Наведіть приклади.
80. Психолого-педагогічна сутність оцінки у навчанні дитини з особливими освітніми потребами.
81. Психологічний зміст мотиваційно-вольової готовності до шкільного навчання.
82. Проаналізуйте складові індивідуального навчального плану як основного документа.
83. Розкрийте особливості складання індивідуального навчального плану.
84. Визначте етапи підготовки та вимоги до підписання ІНП.
85. Дайте визначення поняттям: навчально-виховний процес, корекційно-реабілітаційна допомога, індивідуальний навчальний план, командна взаємодія.
86. Назвіть та проаналізуйте завдання контролю в інклюзивному класі.
87. Дайте визначення процесу оцінювання. Розкрийте сутність його показників.
88. Назвіть дидактичні принципи перевірки й оцінювання в інклюзивному класі.
89. Розкрийте сутність дидактичного принципу диференційованості й індивідуалізації контролю в інклюзивному класі.
90. Обґрунтуйте можливість використання критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів з різним типом порушень психофізичного розвитку в умовах інклюзії.

7. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточна та самостійна робота												Підсумкова робота	Заг. сума
Назва моду- лів	Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2			Змістовний модуль 3				залік	
	T1	T2	T3	CP	T4	T5	CP	T6	T7	T8	CP		
Бали	2	4	4	10	4	6	10	3	3	4	10	40	100

Критерії оцінювання знань студентів

Оцінювання відповідей студентів на заліку з дисципліни «Інклюзивна освіта» здійснюється за заздалегідь розробленими критеріями оцінювання.

Оцінювання знань студентів на письмовому заліку, здійснюється на основі врахування повноти та якості їхніх відповідей на питання у завданні, уміння викладати та обґрунтовувати свої думки.

Бал «А» ставиться за умови, якщо студент виявив глибокі теоретичні знання з курсу, зокрема, повністю розкрив наукові положення теорії виховання особистості дитини з інтелектуальною недостатністю, показав їх важливість для практичної роботи вихователя спеціального закладу освіти. Студент обґрунтував науково-теоретичні положення науковців щодо вирішення таких проблем, проаналізував і дав оцінку різних напрямів розробки цих питань в наукових дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених, виявив уміння аналізувати різний дидактичний матеріал, аргументував теоретичні положення прикладами з педагогічної практики, виявив ґрунтовні знання літературних джерел, повністю виконав практичне завдання, підтвердивши цим свої теоретичні знання, дав повні та обґрунтовані відповіді на додаткові запитання. Свою відповідь він оформив грамотною українською мовою в чіткій логічній послідовності.

Бал «В» ставиться за умови, якщо студент виявив повне знання програмового матеріалу з усіх питань білету, зокрема, повністю розкрив теоретичні проблеми, проілюструвавши їх прикладами з практики виховання дітей з інтелектуальною недостатністю. При цьому, допустивши деякі неточності, що не впливають розкриття основного змісту питання. Студент, ознайомлений з переважною більшістю літературних джерел у галузі теорії виховання, правильно відповідав на додаткові запитання. Свої думки викладав правильно, дотримуючись належної системи. Виконуючи завдання практичного характеру, студент допустив у ньому незначну помилку.

Бал «С» ставиться за умови, якщо студент виявив належні знання програмового матеріалу, достатньо розкрив всі питання білету, правильно відповів на додаткові запитання. Студент ознайомлений з більшістю літературних джерел. Він правильно орієнтується у виконанні завдань практичного характеру. Свої думки виклав правильно, але в нього зустрічалися певні труднощі під час аналізу окремих теоретичних положень.

Бал «D» ставиться за умови, якщо студент виявив знання лише основних теоретичних положень з кожного питання білету. В цілому, він справився з усіма теоретичними завданнями, але не виявив у відповідях належного творчого підходу, допустив неточності, в процесі виконання завдань практичного характеру орієнтувався невпевнено. Студент достатньо обізнаний з літературними джерелами.

Бал «Е» ставиться за умови, якщо студент виявив поверхові знання основних теоретичних положень з кожного питання. Його відповідь була побудована на основі відтворення вивченого матеріалу і носила фрагментарний характер викладу. У питанні практичного характеру була допущена неточність, яка засвідчила слабкі знання, вміння та навички. Студент поверхово обізнаний зі спеціальною літературою.

Бал «FX» ставиться за умови, якщо студент виявив прогалини у знанні основного матеріалу з усіх питань, допустив грубі помилки під час відповідей на кожне питання білету. Студент не орієнтується у теоретичних положеннях, не виявляє належної міри самостійності у їх розумінні. Практичне завдання виконане з помилками, котрі свідчать про слабкі знання, уміння та практичні навички. Студент погано обізнаний з спеціальною літературою.

Бал «F» ставиться за умови, якщо студент не розкрив основний зміст усіх питань, не справився з практичним завданням. Студент зовсім не обізнаний з науково-теоретичними положеннями виховання дітей з інтелектуальною недостатністю дошкільного та шкільного віку.

Якщо студент просить замінити білет або не дає правильних відповідей на питання білету, екзаменатор може запропонувати вибрати білет повторно. Для отримання задовільної оцінки в такому випадку необхідно повністю виключити принципів і грубі помилки в інформації, давати повні і якісні відповіді, як на питання запропонованого білету.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
65-69	D	задовільно	
60-64	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

VII. Інформаційні джерела для вивчення курсу

Основна (базова):

1. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / За заг. ред. М.А. Порошенко та ін. Київ : 2018. 252 с.
2. Колупаєва А. А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.
3. Порошенко М. Інклюзивна освіта: навч. посібник. Київ: Тов. «Агенство «Україна», 2019. 300 с.
4. Середовище, що належить дітям: poradnik для педагогів закладів дошкільної освіти» ЮНІСЕФ, ВФ «Крок за кроком», 2019. <https://www.unicef.org/ukraine>
5. Супрун М.О. Педагогіка: Підручник. Київ: Аксіома, 2018. 400 с.
6. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. Львів: «Новий світ – 2000», 2019. 264 с.

Додаткова:

1. Вісник Науково-дослідної лабораторії інклюзивної педагогіки за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції: «Інклюзивна освіта: теорія, методика, практика» (29 березня 2018 р.) / [гол. ред. Демченко І.І.]. - Умань: ВПЦ «Візаві», 2018 р. - Вип. IV. 167 с.
2. Изменение существующей системы оценки специальных образовательных потребностей в контексте перехода от медицинской к социально-инклюзивной модели в образовании: учебные материалы Летней школы по инклюзии: – Бишкек: Американский университет в Центральной Азии (АУЦА), 2017. – 120 с.
3. Індекс інклюзії : розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл : посіб. / Тоні Бут; пер. з англ. – К. : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 190 с.
4. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: [монографія] / Алла Анатоліївна Колупаєва. – К.: «Самміт-Книга», 2009. – 272 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
5. Мартинчук О.В. Становлення і розвиток інклюзивної педагогіки як галузі педагогічного знання / О.В. Мартинчук // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць: вип. 7, у 2 т./ за ред. В. М. Синьова, О. В. Гаврилова, 1 (7). – Кам'янець-Подільський, 2016. С. 260-280. Режим доступу: <http://elibrary.kubg.edu.ua/14335/>
6. Мартинчук О.В. Інклюзивна освіта: освітологічний контекст /О.В. Мартинчук // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (3). Миколаїв, 2016. С. 146-150. Режим доступу: <http://elibrary.kubg.edu.ua/15260/>
7. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти: навч.-метод. посібник / С.П. Миронова. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. – 163 с.
8. Навчальний курикулум з інклюзивної освіти: теорія та методика інклюзивного навчання. Модулі 1-3. /Укладач Л.М.Сидорів, за ред. С.М. Сидоріва. Івано-Франківськ: Кушнір Г.М., 2020. 235с. Посилання на онлайн-модулі: <http://inclusion.org.ua/onlain-moduli/>
9. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]/ 2016. Режим доступу до ресурсу : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
10. Нова українська школа : poradnik для вчителя / [Н. З. Софій, О. В. Онопрієнко, Ю. М. Найда та ін.; за заг. ред. Н. М. Бібік]. Київ:: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. — 206 с.
11. Постанова КМУ від 9 серпня 2017 року № 588 «Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах». – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/osvita-osib-z-osoblivimi-potrebami/normativno-pravova-baza.html>

12. Постанова КМУ від 12 липня 2017 року № 545 «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр». – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/osvita-osib-z-osoblivimi-potrebami/normativno-pravova-baza.html>
13. Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти / Наказ МОН України від 08.06.2018 р. № 609
14. Про освіту / Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page>

8. Додаткові ресурси (за наявності)

1. ЕНК «Інклюзивна освіта» [Електронний ресурс].
2. Е-бібліотека – сайт Всеукраїнського фонду «Крок за кроком»: www.ussf.kiev.ua
3. www.ussf.kiev.ua – сайт Всеукраїнського фонду «Крок за кроком».
4. Онлайн-курс для вчителів початкової школи [Електронний ресурс]. –Режим доступу до ресурсу : <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:mon-edera-osvitoria+st101+st101/about>
5. Освіта дітей з особливими потребами / Сайт МОН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/osvita-osib-z-osoblivimi-potrebami/>
6. Супрун М. О. Інклюзивна освіта. «Камо грядеши?» <https://youtu.be/SDI9--SbWSQ>

9. Рекомендовані книги та фільми:

Книги:

1. Деніел Кіз. Квіти для Елджернона /пер.з англійської В. Шовкун. – Харків: клуб сімейного дозвілля, 2015. – 304 с.

Фільми

1. «Людина дощу», фільм режисера Баррі Левінсона (1988р.)
2. «Колір раю», фільм режисера Маджида Маджиді (1999 р.).